

Wirtualna Katedra Etyki i Prawa

Rekomendacje dla wymiaru sprawiedliwości w zakresie spraw cywilnych w związku z Covid-19

Rekomendacje zmian w zakresie prawa cywilnego procesowego, odnoszące się do pandemii Covid-19, których celem jest odmiejszczenie posiedzenia jawnego, doręczenia elektroniczne korespondencji sądowej oraz wprowadzenie wyroków elektronicznych w jak najszybszym czasie, umożliwiając tym samym, przynajmniej w pewnym zakresie funkcjonowanie polskiego wymiaru sprawiedliwości na czas pandemii.

Spis treści:

- a. Wprowadzenie
- b. Elektroniczne Biuro Podawcze
- c. Opatrzanie pism składanych do sądu podpisem elektronicznym
- d. Doręczenie elektroniczne
- e. Wyrok w formie elektronicznej
- f. Przeprowadzenie rozprawy online

Wprowadzenie:

2. **Cel – w trybie pilnym umożliwienie obywatelom, w tym pełnomocnikom, dokonywanie czynności online i prowadzenie postępowań sądowych na podstawie kodeksu postępowania cywilnego.**

3. Bariery:
  - a. Brak komunikacji elektronicznej pomiędzy sądami a społeczeństwem, w tym z pełnomocnikami
  - b. Brak komunikacji elektronicznej pomiędzy sądami (instancjami)
  - c. Brak dokumentów elektronicznych w postępowaniu sądowym, opieranie się o tradycyjne dokumenty papierowe
  - d. Brak podpisów elektronicznych, w tym kwalifikowanych oraz osobistych po stronie większości pracowników sądów, ale także pełnomocników
  - e. Brak elektronicznego biura podawczego w sądach.

4. Źródła prawa
  - a. Kodeks postępowania cywilnego
  - b. Kodeks cywilny
  - c. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE eIDAS

5. Założenie:
  - a. Pilne i szybkie ułatwienie obiegu elektronicznego dla obywateli na czas trwania Covid-19
  - b. Wykorzystanie obowiązujących przepisów prawa oraz istniejących narzędzi technologicznych
  - c. Organizacja kampanii społecznej „Zostań w domu, załatw sprawę w sądzie – online”

6. Propozycje szczegółowe:

W ZAKRESIE SKŁADANIE PISM DO SĄDÓW ORAZ DORECZANIA PISM SĄDOWYCH

Elektroniczne Biuro Podawcze

1. **Elektroniczne Biuro Podawcze.** Brak przeszkód prawnych, aby w chwili obecnej uruchomić możliwość składania pism do sądu w postaci elektronicznej. Pozwala na to znowelizowany jeszcze w 2015 r. art. 125 k.p.c. umożliwiający składanie pism sądowych przez elektroniczne biuro podawcze.

Źródło prawa:

Art. 125 k.p.c.

§ 2¹. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, pisma procesowe w tej sprawie wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Pisma niewniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, o czym sąd poucza wnoszącego pismo.

§ 2^{1a}.⁵⁰ Dokonanie wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz dalsze wnoszenie tych pism za pośrednictwem tego systemu jest dopuszczalne, jeżeli z przyczyn technicznych, leżących po stronie sądu, jest to możliwe.

§ 2². W przypadku niewniesienia pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego przewodniczący zawiadamia wnoszącego pismo o bezskuteczności czynności.

§ 2³. Jeżeli z przyczyn technicznych leżących po stronie sądu nie jest możliwe wniesienie pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego w wymaganym terminie, stosuje się przepisy art. 168-172.

§ 2⁴. Oświadczenie o wyborze lub rezygnacji z wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego składa się za pośrednictwem tego systemu. Oświadczenie to jest wiążące tylko w stosunku do osoby, która je złożyła.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory i sposób udostępniania stronom urzędowych formularzy, o których mowa w § 2, odpowiadających wymaganiom przewidzianym dla pism procesowych, szczególnym wymaganiom postępowania, w którym mają być stosowane, oraz zawierających niezbędne pouczenia dla stron, co do sposobu ich wypełniania, wnoszenia i skutków niedostosowania pisma do tych wymagań, uwzględniając, że urzędowe formularze powinny być udostępniane w siedzibach sądów oraz bezpłatnie w sieci Internet w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza.

§ 3¹. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, sposób wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, mając na względzie skuteczność wnoszenia pism, szczególne wymagania postępowań obsługiwanych przez ten system oraz ochronę praw osób wnoszących pisma.

2. W chwili obecnej brak systemu informatycznego przygotowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości. Rekomenduje się pilne przygotowanie aplikacji lub wykorzystanie aktualnie funkcjonujących rozwiązań np. profilu Zaufanego ePUAP oraz narzędzi rekomendowanych przez Wirtualną Katedrę Etyki i Prawa w Rekomendacji „Propozycje ułatwień w zakresie dokonywanych czynności w postępowaniu administracyjnym, w związku z Covid-19” z dnia 16 marca 2020 przesłanych Ministrowi Cyfryzacji. Wydłużenie niemożności komunikacji obywateli oraz

pełnomocników z sądami w dłuższym okresie stanowi istotne niebezpieczeństwo nie tylko dla wymiaru sprawiedliwości, ale dla interesów prawnych obywateli. W krótkim okresie czasu zawieszenie terminów, w tym zawitych jest właściwym i sugerowanym rozwiązaniem, w dłuższym okresie czasu może spowodować paraliż prawny i niebezpieczeństwo prawne dla obywateli, a co najmniej zawieszenie ich praw dostępu do sądów.

3. W naszej ocenie, na czas stanu pandemii Covid-19 należy pilnie uruchomić Elektroniczne Biuro Podawcze, poprzez skorzystanie z delegacji dla Ministrów Cyfryzacji i Sprawiedliwości z art. 125 § 3¹.

Opatrzenie pism składanych do sądu podpisem elektronicznym.

W chwili obecnej brak przeszkód prawnych, aby składać pisma procesowe do sądu w postaci elektronicznej. Pozwala na to nowelizacja art. 126 k.p.c. z 2015 r.

Źródło prawa:

Art. 126 k.p.c.

§ 5. Pismo procesowe wniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

§ 6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, tryb zakładania i udostępniania konta w systemie teleinformatycznym, za pomocą którego można wносить pisma procesowe, z uwzględnieniem sprawności postępowania, ochrony praw stron postępowania oraz możliwości składania jednorazowo wielu pism.

1. W ujęciu prawnym wystarczy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Cyfryzacji zgodnie z delegacją z art. 126 § 6 k.p.c., aby w trybie pilnym umożliwić podpisywanie pism kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem osobistym czy podpisem zaufanym.
2. Problem nieposiadania podpisów elektronicznych przez obywateli w tym przez pełnomocników mogą rozwiązać propozycje Wirtualnej Katedry Etyki i Prawa Wirtualną „Propozycje ułatwień w zakresie dokonywanych czynności w postępowaniu administracyjnym, w związku z Covid-19” 19 z dnia 16 marca 2020 przesłanych Ministrowi Cyfryzacji. Należy pilnie skorzystać z możliwości składania podpisów wykorzystywanych przez banki, które co do zasady spełniają wymogi definicji podpisu zaufanego z art. 3 pkt. 11 Rozporządzenia eIDAS.

3. Sugeruje się umożliwienie on-boardingu online i weryfikacji na odległość tożsamości pełnomocników przy pozyskiwaniu kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Umożliwiłoby to weryfikację tożsamości na odległość i w miarę masowe pozyskiwanie kwalifikowanego podpisu elektronicznego przez pełnomocników.
4. Nie ma przeszkód w digitalizacji dokumentów papierowych oraz przesyłania do sądu przez pełnomocników. Wystarczającą podstawą jest art. 129 k.p.c.

Źródło prawa

Art. 129 k.p.c.

§2¹. Elektroniczne poświadczenie odpisu dokumentu przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej następuje z chwilą wprowadzenia przez tego pełnomocnika dokumentu do systemu teleinformatycznego.

5. W chwili obecnej nie ma takiej możliwości obywatel nie korzystający z usług pełnomocnika. Warto rozważyć zmianę w tym zakresie na wzór przepisów postępowania administracyjnego.

Doręczenia elektroniczne.

1. Nie ma przeszkód prawnych, aby sąd doręczał pisma w postaci elektronicznej. Przepis art. 131(1) k.p.c., przewiduje możliwość doręczeń elektronicznych pomiędzy sądem a stronami. Dotyczy to wprawdzie sytuacji, gdy strona dokonała wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Jednakże w chwili obecnej pozwoli na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości online przynajmniej na czas sytuacji kryzysowej związanej z Corvid19.

Źródło prawa

Art. 131¹

§ 1. Sąd dokonuje doręczeń za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (doręczenie elektroniczne), jeżeli adresat wniósł pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

§ 2. W przypadku doręczenia elektronicznego pismo uznaje się za doręczone w chwili wskazanej w elektronicznym potwierdzeniu odbioru korespondencji. Przepisu **art. 134 § 1** nie stosuje się. W przypadku braku

takiego potwierdzenia doręczenie elektroniczne uznaje się za skuteczne po upływie 14 dni od daty umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym.

§ 2¹. Adresat, który dokonał wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, może zrezygnować z doręczenia elektronicznego.

§ 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, tryb i sposób dokonywania doręczeń elektronicznych, mając na względzie zapewnienie skuteczności doręczeń oraz ochronę praw osób, którym pisma są doręczane.

2. Dla umożliwienia doręczenia elektronicznego wystarczy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Cyfryzacji.
3. Sugerujemy, aby upowszechnić doręczenia elektroniczne w postępowaniu cywilnym i tym samym, usprawnić i przyspieszyć postępowanie, aby do czasu wprowadzenia systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, zastąpić pilnie doręczenia tradycyjnych - doręczeniami elektronicznymi pism sądowych poprzez Portal Informacyjny. Takie rozwiązanie może mieć, w pierwszym etapie, zastosowanie jedynie w przypadku pełnomocników będących adwokatami, radcami prawnymi, rzecznikami patentowymi i radcami Prokuraturii Generalnej RP, oraz dla stron będących przedsiębiorcami (przywrócono bowiem nowelą k.p.c. z 4 lipca 2019r. postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych), konieczne byłoby założenie konta użytkownika w Portalu i doręczenie korespondencji sądowej w trybie art. 131 (1) k.p.c. (doręczenia elektroniczne). Założenie konta można by traktować jako zgodę na doręczenie elektroniczne, z możliwością cofnięcia tej zgody w oparciu o przepis 131(1) par.2(1).
4. Koncepcja doręczeń elektronicznych pism sądowych pełnomocnikom profesjonalnym stron i stronom będącym przedsiębiorcami wymaga jedynie zmiany rozporządzenia MS wydanego na podstawie § 3 art. 131¹ k.p.c. poprzez umożliwienie doręczenia przez Portal Informacyjny. Należy także przy tym zrezygnować ze stosowania przepisu art. 131¹ § 2¹ k.p.c. w sytuacji, gdy strona jest reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika lub strona jest przedsiębiorcą. Przepis ten uprawnia stronę do złożenia oświadczenia o cofnięciu zgody na doręczenia elektroniczne, w przypadku uprzedniego wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 131¹ § 1 k.p.c.). Umieszczenie pisma w Portalu Informacyjnym nie jest równoznaczne z doręczeniem. Doręczenie następuje, po kliknięciu przez adresata lub po 14 dniach od umieszczenia w Portalu.

5. Natomiast doręczenie korespondencji pomiędzy pełnomocnikami będącymi adwokatami, radcami prawnymi, radcami rzecznikami patentowymi i radcami Prokuraturii Generalnej RP winno być realizowane wyłącznie w trybie art. 132 § 1³ k.p.c., czyli w postaci elektronicznej
6. W odniesieniu do obywateli nie korzystających z pełnomocników należy przynajmniej na czas Covid-19 dopuścić możliwość doręczania pism poprzez Profil Zaufany ePUAP, równocześnie umożliwiając zdalne i na odległość utworzenie takiego profilu przez obywatela po zdalnym (poprzez wideorejestrację) weryfikacji przez urzędnika tożsamości.
7. Nie jest możliwe wykorzystanie doręczeń bezpośrednich w trybie art. 132 §1² k.p.c. z uwagi na brak systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

Art. 132 k.p.c.

§ 1. W toku sprawy adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy oraz Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej doręczają sobie nawzajem bezpośrednio odpisy pism procesowych z załącznikami. W treści pisma procesowego wniesionego do sądu zamieszcza się oświadczenie o doręczeniu odpisu pisma drugiej stronie albo o jego nadaniu przesyłką poleconą. Pismo niezawierające powyższego oświadczenia podlega zwrotowi bez wzywania do usunięcia tego braku.

§ 1¹. Przepis § 1 nie dotyczy wniesienia pozwu wzajemnego, apelacji, skargi kasacyjnej, zażalenia, sprzeciwu od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, zarzutów od nakazu zapłaty, wniosku o zabezpieczenie powództwa, skargi o wznowienie postępowania, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i skargi na orzeczenia referendarza sądowego, które należy złożyć w sądzie z odpisami dla strony przeciwnej.

§ 1². Przepis § 1 nie dotyczy pism wnoszonych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, podlegających doręczeniu adwokatowi, radcy prawnemu, rzecznikowi patentowemu lub Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, którzy dokonali wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego i nie zrezygnowali z doręczenia elektronicznego.

§ 1³. Pisma procesowe z załącznikami, z wyłączeniem pism wymienionych w § 1¹, adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy oraz Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej doręczają sobie nawzajem bezpośrednio wyłącznie w postaci elektronicznej, jeżeli złożą sądowi zgodne oświadczenia odpowiedniej treści i podadzą do wiadomości sądu używane do tego dane kontaktowe, w szczególności adres poczty elektronicznej lub numer faksu. Oświadczenia nie podlegają odwołaniu, a zastrzeżenia warunku lub terminu uważa się za nieistniejące. Na zgodny wniosek stron lub w innych uzasadnionych przypadkach sąd zarządza odstąpienie od takiego sposobu doręczania.

§ 2. Doręczenie adresatowi może nastąpić także przez wręczenie mu pisma bezpośrednio w sekretariacie sądu.

Wyrok w formie elektronicznej.

1. Nie ma przeszkód prawnych dla wydawania wyroków cywilnych w postaci elektronicznej. Zgodnie z art. 324 k.p.c. wyrok może być wydawany w postaci elektronicznej i opatrywany kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Przepis ten dotyczy wyłącznie postępowań wszczętych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (§2).
2. Nie ma także przeszkód prawnych w odniesieniu do inaczej wszczętych postępowań. Zgodnie z art. 25 ust. 2 rozporządzenia eIDAS kwalifikowany podpis elektroniczny zastępuje podpis własnoręczny, co oznacza, iż we wszystkich sytuacjach, gdy jest wymagany przepisami procedury cywilnej podpis sędziego - możliwe jest jego zastąpienie kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Jego koszt to zaledwie 1-2 euro/miesięcznie, czyli koszt jednego listu poleconego.

Źródła Prawa

Art. 324 k.p.c.

§ 1. Sąd wydaje wyrok po niejawnej naradzie sędziów. Narada obejmuje dyskusję, głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem i zasadniczymi powodami rozstrzygnięcia albo uzasadnieniem, jeżeli ma być wygłoszone, oraz spisanie sentencji wyroku.

§ 2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich starszeństwa służbowego, a ławników według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli jest wyznaczony, głosuje pierwszy. Wyrok zapada większością głosów. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może przy podpisywaniu sentencji zgłosić zdanie odrębne i obowiązany jest uzasadnić je na piśmie przed podpisaniem uzasadnienia. W razie zgłoszenia zdania odrębnego nie wygłasza się uzasadnienia.

§ 3. Sentencję wyroku podpisuje cały skład sądu.

§ 4. W postępowaniu wszczętym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego wyrok może być utrwalony w systemie teleinformatycznym i opatrzony kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

Art. 25 ust. 2. rozporządzenie eIDAS

Kwalifikowany podpis elektroniczny ma skutek prawny równoważny podpisowi własnoręcznemu.

PRZEPROWADZENIE ROZPRAWY ONLINE

1. Nie ma przeszkód prawnych, aby w chwili obecnej na podstawie obowiązujących przepisów przeprowadzać posiedzenia jawne na odległość (rozprawa odmiejscowiona) Przepis art. 151 § 2 k.p.c. obecnie już umożliwia udział stron i ich pełnomocników w posiedzeniu jawnym z innego miejsca, niż sąd rozpoznający sprawę. Wcześniejsze rozwiązania, które dawało możliwość przeprowadzenia dowodu na odległość zostało wprowadzone z pewnym ograniczonym sukcesem już wcześniej (art. 235 § 2 k.p.c.). W pierwszym i drugim przypadku, przepisy procedury cywilnej nakazują, aby przeprowadzenie dowodu na odległość albo udział w posiedzeniu jawnym z innego miejsca, niż sąd rozpoznający sprawę, dotyczyło jedynie innego sądu, w okręgu którego strona, jej pełnomocnik, czy np. świadek, biegły sądowy ma miejsce zamieszkania.

Źródło Prawa

Art. 151 k.p.c.

§ 1. Posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

§ 2. Przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jego przeprowadzenie na odległość. W takim przypadku uczestnicy postępowania mogą brać udział w posiedzeniu sądowym, gdy przebywają w budynku innego sądu, i dokonywać tam czynności procesowych, a przebieg czynności procesowych transmituje się z sali sądowej sądu prowadzącego postępowanie do miejsca pobytu uczestników postępowania oraz z miejsca pobytu uczestników postępowania do sali sądowej sądu prowadzącego postępowanie.

Art. 235 § 1. Postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, chyba że sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu. W takich wypadkach sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych członków (sędzia wyznaczony) albo innemu sądowi (sąd wezwany).

§ 2. Jeżeli charakter dowodu się temu nie sprzeciwia, sąd orzekający może postanowić, że jego przeprowadzenie nastąpi przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość, sposób korzystania z tego rodzaju urządzeń i środków, jak również sposób przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów dokonanych podczas jego

przeprowadzenia, mając na względzie konieczność właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu lub dźwięku przed utratą dowodu, jego zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.

2. Proponuje się pilną zmianę w zakresie rozprawy odmiejscowionej, czyli posiedzenia jawnego na odległość z art. 151 § 2 k.p.c. która winna bazować na założeniu umożliwienia stronom i ich pełnomocnikom udział w posiedzeniu sądowym bez konieczności stawienia się w sądzie prowadzącym postępowaniu sprawie. Obecnie bowiem istotną barierą, głównie organizacyjną, dla upowszechnienia posiedzeń na odległość w oparciu o przepis art. 151 § 2 k.p.c. była konieczność udostępnienia stronom, ich pełnomocnikom sali rozpraw w sądzie, w okręgu którego mają oni miejsce zamieszkania lub siedzibę, i to jeszcze sali wyposażonej w aparaturę umożliwiającą wideokonferencję z sądem rozpoznającym sprawę. Koniecznym było zatem nawiązanie kontaktu z tym sądem oraz pomoc personelu technicznego tego innego sądu w uruchomieniu transmisji. Szczegółowe zasady tej transmisji oraz środki techniczne, które mają zapewnić połączenie z sądem rozpoznającym sprawę zostały uregulowane w rozporządzeniu MS na podstawie art. 235 § 3 k.p.c. W celu przewyciężenia tej przeszkody w upowszechnieniu posiedzenia jawnego na odległość oraz w celu realnego umożliwienia stronom i ich pełnomocnikom udziału w posiedzenia jawnych (rozprawach) należy postulować, aby udział pełnomocników będących adwokatami, radcami prawnymi i rzecznikami patentowymi i radcami Prokuraturii Generalnej RP w posiedzeniu jawnym przez wideokonferencję oraz stronom, których reprezentują odbywał się z kancelarii danego pełnomocnika. Takie rozwiązanie jest już możliwe technicznie z tego względu, że w sądach (zwłaszcza po zakończeniu wdrożenia e-protokołu) istnieje już wystarczająca infrastruktura. Takie rozwiązanie jest także korzystne z uwagi na dotychczasowe bariery organizacyjne w sądach, ponieważ umożliwienie udziału w posiedzeniu jawnym stronom i ich pełnomocników profesjonalnych z kancelarii w drodze wideokonferencji nie powoduje po stronie sądu większych problemów organizacyjnych. Sąd rozpoznaje sprawę na swojej sali rozpraw, ale pełnomocnicy i ewentualnie także strony będą brały udział w tym posiedzeniu na odległość z kancelarii danego pełnomocnika. Takie rozwiązanie upowszechni wideokonferencję, zwłaszcza w sprawach, w których pełnomocnik i strona ma miejsce zamieszkania/kancelarię powyżej 50 km od siedziby sądu. W innych państwach od dłuższego czasu, nie tylko na czas Corvid-19 umożliwiono prowadzenie w ten sposób postępowań.

3. Należy jedynie zmienić art. 151 § 2 k.p.c. w ten sposób, aby umożliwić udział pełnomocnikom profesjonalnym i ich stronom w posiedzeniu jawnym przez wideokonferencję z siedziby ich kancelarii oraz rozporządzenie MS wydane na podstawie art. 235 § 3 k.p.c. Optymalnie docelowe, ale przynajmniej na czas Covid-19.
4. Nie należy jednak rekomendować rozwiązania, aby w świadkowie i biegli ewentualne inne osoby przesłuchiwane, czy wysłuchiwane przez sąd były obecne w kancelarii pełnomocnika jednej ze stron. Przeprowadzanie dowodu osobowego np. przesłuchania świadka lub biegłego winno się odbywać na posiedzeniu jawnym przed sądem rozpoznającym sprawę lub w drodze wideokonferencji, o której mowa w art. 235 § 2 k.p.c., co ma realizować naczelną zasadę postępowania cywilnego - zasadę bezpośredniości.

Mając powyższe na uwadze, w trosce o zabezpieczenie interesów prawnych obywateli oraz umożliwienie przy najmniej w pewnym zakresie funkcjonowanie polskiego wymiaru sprawiedliwości **sugerujemy pilne umożliwienie składania pism w postaci elektronicznej, doręczanie elektroniczne a także, co wymaga pewnych zmian organizacyjnych umożliwienie przeprowadzania rozpraw sądowych w postaci elektronicznej.**

W imieniu Rady Naukowej
Przewodniczący Rady Naukowej
Wirtualnej Katedry Etyki i Prawa

Dr hab. prof. UO Dariusz Szostek